Należytość pocztowa opłacona ryczałtem

OGNISKOWIEC

DWUTYGODNIK
OKRĘGU ŚLĄSKIEGO ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

Redakcja i Administracja: Katowice. ulica Andrzeja Nr. 6. Nr. telefonu 9-26. — Konto czekowe P. K. O. Nr. 307.756.

Wychodzi 2 razy w miesiącu oprócz lipca i sierpnia. Ogłoszenia: Cała strona 60 zł., pół strony 35 zł., ćwierć strony 20 zł. 1/8 strony 12 zł., 1/16 strony 7 złotych

Dla członków Związku N. P. w Wojew. Śląskiem prenumerata bezpłatna, — dla nieczłonków 10 zł. rocznie. —

ROK VIII. KATOWICE, 1 maja 1932 r. NR. 9

O JEDNOLITY USTRÓJ SZKOLNY W CAŁEJ POLSCE

Nowy ustrój szkolnictwa w Polsce.

Ustrój szkolnictwa według ustawy państwowej przedstawia się w zarysie następująco: Szkoła powszechna obejmuje 7 (na Śląsku 8) lat nauczania. Zamiast dotychczasowych 7 (na Śląsku 8) stopni organizacyjnych szkoły powszechnej (od szkół jednoklasowych do ośmioklasowych) ustawa ustaliła tylko 3 stopnie organizacyjne. Szkoły stopnia drugiego i trzeciego uprawniają do przejścia do szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych, szkoły stopnia pierwszego do szkół zawodowych stopnia niższego.

Po 6 latach nauki w szkole powszechnej uczeń przechodzi do czteroletniego gimnazjum z łaciną, lub bez łaciny, lub do szkoły zawodowej 2—4 letniej typu gimnazjalnego. Po ukończeniu gimnazjum, uczeń może przejść do dwuletniego liceum ogólnokształcące na odpowiedni dla niego wydział lub do 2—3 letniego liceum zawodowego. Po 4 letniej szkole zawodowej typu gimnazjalnego lub po ukończeniu szkoły powszechnej stopnia trzeciego (7-letniej) i 3-letniej szkoły zawodowej, uczeń ma dostęp również do liceum zawodowego. Zarówno liceum ogólnokształcące jak liceum zawodowe uprawnia do studjów wyższych.

Kandydaci na nauczycieli szkół powszechnych będą się kształcili po ukończeniu gimnazjum czteroletniego w 3 letnich liceach pedagogicznych, lub po ukończeniu dwuletniego liceum ogólnokształcącego w dwuletnich pedagogjach.

Szkoła średnia ogólnokształcąca ma zatem 6 lat nauki z podziałem na 4 lata niższe (gimnazjum) i 2 wyższe (liceum). Dzisiejsze gimnazjum 8 letnie skrócono do lat 6, a natomiast przedłużono pobyt w szkole powszechnej o 2 lata.

Uczyniono to dlatego, iż duża liczba uczniów odpadała z gimnazjum po klasie drugiej i trzeciej (zob. tabelę).

Podział szkoły średniej na 4 letnie gimnazjum i 2 letnie liceum nastąpił dlatego, iż tylko mała liczba uczniów dochodzi do matury, reszta z różnych powodów opuszcza gimnazjum wcześniej. (Zob. tabelę). Podział szkoły średniej ma na celu usunąć tę anomalję przez skierowanie tych uczniów, którym szkoła ogólnokształcąca nie odpowiada, do równouprawnionych szkół zawodowych. Czteroletnie gimnazjum daje też prawo do skróconej służby wojskowej, zwanej przed wojną służbą jednoroczną i uprawnia do zajmowania niższych stanowisk urzędniczych w służbie państwowej i samorządowej.

Nowy ustrój szkoły średniej oparto na doświadczeniach poczynionych zagranicą, a w Polsce w 47 gimnazjach pięcioletnich, do których przyjmowano uczniów po 7 klasie szkoły powszechnej.

Znaczenie ustawy o ustroju szkolnictwa jest doniosłe. Jest ona pierwszą ustawą w Polsce, normującą ustrój szkolnv na terenie całego Państwa (z wyjątkiem woj. śląskiego). Ustawa, traktując równorzędnie szkolnictwo zawodowe z ogólnokształcącem i dając możność przejścia z liceum zawodowego do szkół wyższych, daje tem podstawy rozwoju szkolnictwu zawodowemu, co wpłynie na podniesienie gospodarcze i kulturalne kraju, rozwinie ducha inicjatywy i przedsiębiorczości społeczeństwa polskiego.

Młodzież w nowym ustroju szkolnym będzie się kształciła ekonomiczniej, bo ustrój ten lepiej dostosowany jest do uzdolnień młodzieży. Nie będzie takiego stanu, jak dzisiaj, że większość gimnazjastów opuszcza gimnazjum przed jego ukończeniem, nie otrzymawszy ani odpowiedniego przygotowania do życia zawodowego, ani zaokrąglonego wykształcenia ogólnego (zob. tabelę) Nowy ustrój daje młodzieży, mniej nastawionej do kształcenia teoretycznego, możność równowartościowego kształcenia się zawodowego i to jest bodaj największą jego zaletą, poza tą, że dziatwa kształci się razem w szkole powszechnej przez 6 lat a nie przez 4 lata, jak dzisiaj, co ułatwi rodzicom biedniejszym kształcenie dzieci w szkole średniej i osłabi poniekąd odrębności społeczne między młodzieżą, wynikłe z powodu wczesnego kształcenia dzieci w gimnazjach.

Klub CH. D. i N. P. R. ubiega Rząd.

Przechodzę do zagadnienia ustawowego uregulowania ustroju szkolnictwa w woj. śląskiem:

Według normalnego toku postępowania ustawę państwową o ustroju szkolnictwa po ukazaniu się jej w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej winien imieniem rządu wnieść do Sejmu Śląskiego Woje-

woda Śląski. Klub Ch. D. i N. P. R. uprzedziły ten fakt, przedkładając własny projekt Sejmowi. Jak „Polonia" podaje, Ch. D. i N. P. R. wystąpiły z własnym projektem dlatego, by nie głosować za projektem rządowym („O ustrój szkolnictwa na Śląsku" — Polonia z dn. 20. IV. 1932.). Jest to zatem przeniesienie opozycyjnego stanowiska do projektu rządowego z Sejmu Rzeczypospolitej na teren Sejmu Śląskiego, chociaż projekt rządowy o ustroju szkolnictwa stał się już ustawą i obowiązuje na całym terenie Rzeczypospolitej z wyjątkiem Woj. Śląskiego.

Zakres ustawodawczy Sejmu Śląskiego.

Statut Organiczny Wojew. Śląskiego z dn. 15. VII. 1920 r. w art. 4 p. 6 zastrzega Sejmowi Śląskiemu: „ustawodawstwo w zakresie szkolnictwa ogólnokształcącego oraz zawodowego wszelkich typów i stopni". Według interpretacji Ministerstwa W. R. i O. P. (a więc rządu) do kompetencji ustawodawczej Sejmu Śl. należy całe szkolnictwo z wyjątkiem szkół wyższych — akademickich i nieakademickich, oraz szkół artystycznych. Takie stanowisko rządu jest uzasadnione historycznie i prawnie. Szkoły akademickie istniały już w wiekach średnich, podczas gdy szkolnictwo zawodowe powstało dopiero w wieku 19. Ustawa o uczelniach wyższych z dn. 13 lipca 1920 r., a więc wcześniejsza od Statutu Organicznego Województwa Śląskiego (z dnia 15 lipca 1920 r.) stawia za cel szkołom wyższym pielęgnowanie i szerzenie wiedzy, służenie nauce. Obok tych zadań uczelnie wyższe mają również przygotować młodzież do zawodów praktycznych. Dla spełnienia swych celów uczelnie wyższe posiadają autonomję naukową i gospodarczą, czego nie posiadają szkoły zawodowe.

Przekreślenie autonomji szkół akademickich.

Projekt Ch. D. i N. P. R. obejmuje całe szkolnictwo do akademickiego włącznie, które do kompetencji Sejmu Śląskiego nie należy. Art. 58 projektu opiewa: Dla założenia szkoły wyższej czy to akademickiej czy nieakademickiej w Województwie Śląskiem potrzebna jest osobna ustawa śląska, która określi organizację zakładanej szkoły pod każdym względem. Można zrozumieć zastrzeżenie dla Sejmu Śląskiego prawa decyzji założenia szkoły wyższej, gdyby miała ona pozostawać na etacie Skarbu Śląskiego, ale trudno uznać tę szkołę za wyższą akademicką czy nieakademicką, której organizację określi Sejm Śląski pod każdym względem. Okazuje się, że Ch. D. i N. P. R. nie uznaje wcale autonomji szkół akademickich.

Projekt CH D i N. P. R. ustanawia:

Najwięcej odrębności zastrzega projekt dla szkolnictwa powszechnego (art. 15, p. 1) i dla średniego ogólnokształcącego (art. 24, 25, 29), chociaż ma ono posiadać charakter szkół państwowych z ważnością uprawnień na całą Rzeczpospolitą i ma odpowiadać wymaganiom do studjów w uczelniach wyższych, których Śląsk nie posiada. Szkolnictwo zawodowe odpowiada prawie w całości postanowieniom ustawy państwowej.

Najważniejszemi artykułami projektu, które zmieniają całkowicie charakter, treść i ducha szkoły powszechnej, i średniej ogólnokształcącej i zakładów kształcenia nauczycieli są artykuły 1 i 3 p. 2.

1. Wyznaniowość szkół

Ustęp drugi art. 1 zaprowadza szkoły wyznaniowe: powszechne, średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli. W jakim stopniu mają być te szkoły wyznaniowemi, określa końcowe zdanie ustępu drugiego, które orzeka, że nauka przedmiotów nie może zawierać twierdzeń ani dążności sprzecznych z poglądem na świat danego wyznania. Projekt wprowadza zatem ingerencję (kontrolę) czynników kościelno-wyznaniowych w programy, podręczniki, lekturę, w nauczanie i wychowanie. W woj. śląskiem wchodzą w rachubę 3 czynniki wyznaniowe: władza kościelna katolicka, ewangelicka i wyznania mojżeszowego.

Artykuł 1 ustęp 2 wprowadza zatem dwie zasadnicze nowości: 1) wprowadza publiczne szkoły średnie ogólnokształcące wyznaniowe, chociaż żadne państwo ich nie posiada, 2) charakter wyznaniowy szkół w projekcie jest zupełnie inny od charakteru wyznaniowego szkół w Niemczech i o jakim mówi art. 106 § 2 Konwencji Genewskiej, i inny od charakteru wyznaniowego szkół ewangelickich i wyznania mojżeszowego w górnośląskiej części województwa.

Dzisiejsze szkoły wyznaniowe posiadają ten sam program nauczania, co publiczne szkoły pewszechne. W myśl postanowień projektu Ch. D. i N. P. R. inny program i inne książki posiadałoby gimnazjum katolickie, a inne gimnazjum wyznania mojżeszowego. Wiele dzieł literackich, objętych programem państwowym znalazłoby się na indeksie tego czy innego wyznania; zarazem takie przedmioty jak historja powszechna, historja wychowania, biologja, kosmologja byłyby swoiście w szkołach różnych wyznań traktowane.

2. Odrębne wychowanie

Podczas gdy art. 1 ustęp 2 mówi głównie o nauce, to art. 1 ustęp 1 zakreśla cele wychowawcze szkół w woj. śląskiem. Zapewnia

on obywatelom wychowanie, odpowiadające zasadom religji przez nich wyznawanej i zgodne z dążeniami wychowczemi rodziców oraz mające na celu dobro Rzeczypospolitej Polskiej, lecz bez jakiegokolwiek zabarwienia dążnościami polityki bieżącej. Ponieważ zasady religji katolickiej różnią się od zasad religji mojżeszowej, przeto publiczna szkoła polska na Śląsku musiałaby w myśl projektu Ch. D. i N.P.R. wychowywać odmiennie dzieci wyznania katolickiego, ewangelickiego i wyznania mojżeszowego, zgodnie z zasadami tych religij.

Wychowanie w myśl ustępu pierwszego ma być także zgodne z dążeniami wychowawczemi rodziców. Jak pogodzić wychowanie szkolne z dążeniami wychowawczemi rodziców prorządowców i opozycjonistów, endeków, chadeków, socjalistów i komunistów, to już raczą wiedzieć tylko sami wnioskodawcy. Faktem jest, że socjalista, komunista, chadek czy sanator będą mieli różne dążenia wychowawcze i silenie się na wypośrodkowanie tych dążności wychowawczych byłoby niecelowe.

Zupełnie bez treści przedstawia się wychowanie, mające na celu dobro Rzeczypospolitej bez jakiegokolwiek zabarwienia dążnościami polityki bieżącej.

Ze szkół w woj. śląskiem w myśl tego zakazu trzebaby wykreślić lub zmienić znaczną część polskiej historji z czasu wojny światowej i powojennej i usunąć z nauki o Polsce współczesnej omawianie spraw polityki zagranicznej, polityki administracyjnej, socjalnej, gospodarczej i t. p. Tak mają wyglądać szkoły, które w myśl projektu Ch. D. i N. P. R. mają posiadać uprawnienia, ważne na całym terenie państwa Polskiego. Projekt Ch. D. i N. P. R. nie uznaje postanowień ustawy państwowej ani rozporządzeń Ministra W.R. i O.P. obowiązujących w Rzeczypospolitej, lecz sam nadaje uprawnienia szkołom przez siebie stworzonym z ważnością na całą Polskę i nazywa je państwowemi.

Wnioskodawcy projektu ustawy są konsekwentni w swych zamierzeniach, to też świadomie zamieniają w art. 1 ust. 1 wychowanie twórczych obywateli na wychowanie czynnych obywateli. Ich stanowisko opozycyjne do rządów pomajowych nakazuje im ustosunkować się negatywnie do zamierzeń i prac tych rządów. Walka o władzę w państwie wymaga natomiast obywateli uświadomych partyjnie i partyjnie aktywnych bez względu na to, czy partja walcząca będzie partją społecznie skrajnie radykalną czy zachowawczą i wybitnie reakcyjną.

3. Kompetencje dla Śląskiej Rady Szkolnej.

Aby w myśl art. 1 ust. 1 zabezpieczyć wpływ na szkolne wychowanie dzieci rodzicom chadekom, sanatorom, socjalistom projekt CH. D. i N. P. R. w art. 1 ust. 3 powołuje do życia na podstawie osobnej ustawy Rady Szkolne i Rady Rodzicielskie.

Jak daleko ma sięgać wpływ czynnika rodzicielskiego najwyższej instancji t. j. Rady Szkolnej Wojewódzkiej określa art. 3 ust. 2, który postanawia: Organizację wszelkich typów szkół, programy oraz warunki przejścia z jednych szkół do drugich określa Śląska Rada Wojewódzka na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej. Organizację szkół akademickich wyłącza się z pod kompetencji rodziców, a zastrzega się w myśl art. 58 projektu Sejmowi Śląskiemu. Okazuje się z tego projektu a zwłaszcza z art. 3 ust. 2, że najwięcej wywrotową partją w Polsce, a może i na świecie, jest CH. D. i N. P. R. Bo czyż istnieje w programie i zamiarze jakiejkolwiek innej partji, z wyjątkiem może anarchistów, by wojewódzki wykładnik rodziców decydował o organizacji, programach i warunkach przejścia z jednych szkół do drugich? I szkoły te mają posiadać uprawnienia w całem państwie.

4. 8 letnie gimnazja klasyczne.

Projekt Ch. D. i N. P. R. wprowadza oprócz wyznaniowości dwutypowość szkół średnich ogólnokształcących. Połowa z nich ma odpowiadać organizacyjnie postanowieniom ustawy państwowej, druga połowa ma być 8-letniemi gimnazjami klasycznemi z łaciną od klasy pierwszej i z greką od klasy czwartej. Każdy powiat ma posiadać 8-letnie gimnazjum klasyczne. W uzasadnieniu czytamy, iż należy uważać za pożądane utrzymanie 8 letnich gimnazjów w następujących miejscowościach: Cieszyn, Katowice, Królewska Huta, Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Szarlej i Tarnowskie Góry. Projekt zastrzega dla całego gimnazjum 8 letniego conajmniej 40 godzin tygodniowo nauki j. łacińskiego i 26 godz. j. greckiego

Aby zorjentować się, jakie to ma następstwa w organizacji gimnazjum, zróbmy następujące obliczenie. Tygodniowy wymiar godzin nauki bez ćwiczeń cielesnych na klasę wynosi 27 godz., na łacinę przypada z tego 5 godz., na grekę również 5 godz., co czyni w pierwszych 6 klasach, równorzędnych do 4-letn. gimnazjum z łaciną 10 godz. łaciny i 15 godz. greki, razem 25 godz. ponad wymiar programowy.

W projekcie Ch.D. i N.P.R. w art. 1 ust. 2 czytamy: W każdej szkole jakiegokolwiek stopnia i typu udzielać się będzie nauki religji w liczbie godzin odpowiadającej ważności tego przed-

miotu. Z zastrzeżenia tego można wnioskować, iż chodzi wnioskodawcom o podniesienie godz. nauki religji ponad wymiar programowy t. j. ponad 2 godz., jak to dotąd było w szkołach powszechnych. Licząc po 2 godziny więcej na klasę, uczyni to w 6 klasach gimnazjum 12 godz., łącznie ze szkołą powszechną 20 godz., a licząc tylko po 1 godz., otrzymamy 6 godz., ze szkołą powszechną 10 godz. Razem, w pierwszym wypadku 45 godz. tygodniowo czyli ponad półtora roku, w drugim wypadku 35 godz. tygodniowo, czyli znacznie ponad 1 rok zabraknie czasu na przerobienie programu ministerjalnego w okresie do 6 klasy gimnazjum klasycznego. Ten brak czasu spowoduje znaczne obniżenie poziomu gimnazjów klasycznych w porównaniu ze szkołami średniemi w stosunku do wymagań programu. Również studja akademickie będą dostosowane do wykształcenia młodzieży szkół średnich państwowych a nie do 8-klasowych gimnazjów klasycznych w woj. śląskiem.

Uprawnienia autonomiczne w zakresie szkolnictwa publicznego.

Jeżeli przypuścimy, że Sejm Śl. uchwali ustawę o ustroju szkolnictwa według projektu Ch. D. i N.P.R., to przypuszczenie to rodzi pytanie, czy śląskie szkoły, zorganizowane według takiej ustawy śląskiej, będą miały prawa publiczności z ważnością na cały teren Rzeczypospolitej, czy tylko na woj. śląskie. Odpowiedź na to pytanie daje nam odpowiedź na pytanie drugie: Czy ustawy śląskie mają moc obowiązującą na całym terenie państwa polskiego, czy tylko w woj. śląskiem? Odpowiedź pozostawiam Czytelnikowi.

Sejm Śląski ma prawo uchwalić szkoły o innej organizacji, niż postanawia ustawa państwowa, lecz szkoły te nie będą miały praw publiczności w znaczeniu państwowem, lecz ściśle w znaczeniu samorządowem — śląskiem. By szkoły na Śląsku miały prawa publiczności w znaczeniu państwowem, muszą odpowiadać postanowieniom ustawy państwowej, obowiązującej nietylko Sejm Śląski, ale i rząd. Odchylenia dopuszczalne są tylko w granicach ustawy i o nich może decydować Sejm Śląski i Rada Wojewódzka. Ustalenie programów dla szkół publicznych należy do Ministra W. R. i O. P., zmiana może być dokonana tylko za jego zgodą. Tymczasem art. 3 ust. 2, art. 15 i 29 stoją w wyraźnej sprzeczności z uprawnieniami Ministra W. R. i O. P., gdy chodzi o szkoły o charakterze publiczno-państwowym.

Artykuły te mogą odnosić się jedynie do szkół o charakterze lokalnym, samorządowym-wojewódzkim. Taki charakter posiadają szkoły wydziałowe, które są szkołami ogólnokształcącemi i niektóre szkoły zawodowe. Sejm Śląski i Rada Wojewódzka mają natomiast prawo decydować o sieci, typach i stopniach szkół publiczno-państwowych w województwie śląskiem, utrzymywanych lub subwencjonowanych

przez Skarb Śląski. Do Sejmu Śląskiego i do Rady Wojewódzkiej należy również budowa szkół, ich wyposażenie i utrzymanie, oraz uposażenie nauczycieli. Władzę wykonawczą w zastępstwie ministra W. R. i O. P. w odniesieniu do szkół publicznych wykonuje w woj. śląskiem Wojewoda Śląski, w odniesieniu do szkół o charakterze lokalnym Wojewoda, jako przewodniczący Śląskiej Rady Wojewódzkiej. Wszystkie natomiast szkoły, a więc i o charakterze samorządowym i prywatnym, podlegają nadzorowi władz państwowych (art. 117 ust. 2 Konstytucji).

Projekt Ch. D. i N. P. R. krzywdzi szkolnictwo powszechne i okręgi rolnicze.

Projekt Ch. D. i N. P. R., miast wykorzystać uprawnienia autonomiczne Sejmu Śląskiego dla dobra szkolnictwa, czyni wprost przeciwnie, warunki jego nauczania pogarsza. Podczas gdy odpowiednia ustawa polska określa maksymalną liczbę dzieci w klasie na 50, a tylko przejściowo z braku etatów ta liczba bywa przekraczana, to projekt ustawy śląskiej Ch. D. i N. P. R. podnosi tę liczbę na 60 dzieci, a na jednego nauczyciela przy ustalaniu etatów dopuszcza liczbę 70 dzieci. Takie obniżenie poziomu szkół powszechnych i wpływu wychowawczego szkoły polskiej wskutek tak znacznego podniesienia liczby dzieci unicestwia reformę szkolnictwa powszechnego i średniego i zmierza wyraźnie do zdyskredytowania polskiej ustawy o ustroju szkolnictwa w opinji społeczeństwa w województwie śląskiem.

Projekt ustawy nietylko krzywdzi szkolnictwo powszechne, pogarszając mu warunki pracy przy równoczesnem podniesieniu wymagań i odpowiedzialności, lecz krzywdzi nadto specjalnie okręgi rolnicze, stwarzając w nich wyłącznie 8-letnie gimnazja klasyczne. Krzywda ta jest natury wielorakiej:

1. Zmusza się ludność rolniczą z okolic Pszczyny, Rybnika, Lublińca, Tarnowskich Gór i rolniczo-robotniczą z Szarleja i okolicy do posyłania o dwa lata dłużej do gimnazjum, co związane jest z większemi wydatkami niż kształcenie w szkołach średnich 6-klasowych.

2. Gimnazja te o odmiennych i zredukowanych progranach od programów szkół średnich państwowych nie będą posiadały praw publiczności, czyli nie będą dawały wstępu do studjów wyższych, ani uprawnień do służby państwowej. Młodzież po ukończeniu tych gimnazjów musiałaby dodatkowo uzupełniać programy i zdawać egzamin maturyczny na równi z absolwentami szkół średnich prywatnych, które nie posiadają prawa publiczności.

3. Projekt ustawy krzywdzi młodzież i pod tym względem, że bez względu na jej zamiłowania i uzdolnienia zmusza ją do uczęszczania do gimnazjów klasycznych bez możności wyboru innego typu gimnazjum. Uczęszczanie do innego gimnazjum połączone jest z poważnemi trudnościami materjalnemi i z dojazdem. Uczeń z Lublińca lub z Tarn. Gór, chcący kończyć gimnazjum innego typu, musiałby dojeżdżać do gimnazjum w Królewskiej-Hucie. Uczeń z Pszczyny dojeżdżałby do Bielska lub do Katowic, uczeń z Rybnika do Mikołowa. Utrudnionem byłoby również przejście ze szkoły średniej 6-letniej do 8-letniego gimnazjum klasycznego i naodwrót, z 8-letniego gimnazjum klasycznego do 6-letniej szkoły średniej ogólnokształcącej, z powodu języków starożytnych i różnic programowych. Dlatego naprzykład rodzice przesiedleni z Mikołowa do Tarn. Gór musieliby dzieci posyłać do Król. Huty i naodwrót, przeniesieni z Tarn. Gór do Mikołowa musieliby posyłać dzieci do Rybnika lub Katowic.

4. Projekt Ch. D. i N. P. R. zupełnie nie liczy się z faktem, iż zaledwie garstka młodzieży dochodzi w gimnazjach 8 letnich do klasy VIII. Uwzględniając i repetentów liczba uczniów w klasie VIII wynosi 33,5% w porównaniu ze stanem uczniów w kl. I.

66,5% młodzieży opuszcza 8 klasow gimnazja przed dojściem do kl. VIII. Cyfry te świadczą, iż kształcenie młodzieży w tych gimnazjach jest dla samej młodzieży i dla skarbu w najwyższym stopniu nieekonomiczne.

Projekt tworzenia klas III i IV jako równoległych (art. 24 p. 5 projektu) dla uczniów szkół powszechnych po ukończeniu 6 roku nauki jest nierealne. Wymagana liczba 20 uczniów (str. 5 uzasadnienia) stawia 19 uczniów wobec niemożności uczęszczania do gimnazjum, zarówno tych, którzy chcą przejść do klasy III, jak i uczniów zdekompletowanej przez repetentów klasy IV.

Projekt tworzenia równorzędnych klas III i IV dowodzi dobitnie, że wnioskodawcom chodzi jedynie o utrudnienie wstępu młodzieży okolic wiejskich do gimnazjum. Jeżeli bowiem równoległe klasy III i IV mogą nadrobić bez szkody łacinę z kl. I i II, to klasy I i II są zbędne dla prowadzenia normalnej nauki tego przedmiotu, tem bardziej, skoro przez nie komplikuje się cały ustrój szkół średnich. Wykaz uczniów z poszczególnych klas gimnazjów (zob. tabelę) przemawia nawet za oderwaniem 3 klas od gimnazjów, albowiem do klasy IV dochodzi zaledwie 55% młodzieży łącznie z repetentami, podczas gdy 45% młodzieży opuszcza gimnazjum.

Ze względów demokratycznych, dla których dzieci winny się kształcić jak najdłużej z sobą bez względu na położenie materjalne

rodziców i z powodu wczesnego opuszczenia przez młodzież gimnazjum przejawia się we wszystkich krajach dążność do skrócenia szkoły średniej z równoczesnem zwiększeniem podbudowy szkoły powszechnej. Tym wskazaniom demokratyczno-społecznym w dużej mierze odpowiada nowy ustrój szkolnictwa w Polsce. Projekt ustawy Ch. D. i N. P. R. tym tendencjom nie sprzyja.

W sejmie Rzeczypospolitej w czasie debaty nad projektem ustawy o ustroju szkolnictwa Ch. D. i N. P. R. na równi z innemi stronnictwami motywowały potrzebę zachowania 8-letnich gimnazjów wysoką liczbą szkół niskozorganizowanych w Polsce, co utrudni dostęp młodzieży wiejskiej do 6-klasowych szkół średnich. Argument ten w woj. śląskiem odpada w zupełności, bowiem do szkół wyżej zorganizowanych, 1—8 klasowych uczęszcza 81,1 proc. dzieci, a tylko 18,9 proc. do szkół 1—4 klasowych.

Uczniowie w 24 polskich gimnazjach państwowych i komunalnych w woj. śląskiem.

	Klasa							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Liczba uczniów w klasach wraz z repetentami i tymi, którzy wstąpili do klas II—III	1569	1762	1497	1147	996	924	730	644
jak wyżej w procentach	100	112,3	95,4	73,1	63,5	58,9	46,5	41,0
Uczniowie, którzy dotąd nie repetowali łącznie z tymi, którzy wstąpili do klas II—VIII	1413	1550	1277	879	728	601	445	416
jak wyżej w procentach	100	109,7	90,4	62,2	51 5	42,5	31,5	29,4
Uczniowie, którzy uczęszczają do gimnazjum od klasy I (wraz z repetentami)	1569	1538	1170	863	778	696	594	526
jak wyżej w procentach	100	98,0	74,6	55,0	49,6	44,3	37,8	33,5
Uczniowie, którzy uczęszczają do gimnazjum od klasy I a dotąd nie repetowali	1413	1327	950	595	510	373	309	298
jak wyżej w procentach	100	93,9	67,2	42,1	36,0	26,4	21,9	21,0

Ogólna liczba uczniów 9269 i z tego za egzaminem wstępnym przyjęto do klas II—VIII 1535, t. j. 16,5%; repetentów 924, t. j. 10%. Nie wliczono gimnazjum komunalnego w Roździeniu-Szopienicach.

Polonia tłumaczy.

„Polonia“ (20. IV. 1932 r.), usprawiedliwiając pominięcie roli czynnika państwowego w projekcie ustawy Ch. D. i N. P. R., powołała się na ministerjalny projekt ustawy o ustroju szkolnictwa z 1927 r., który zdaniem jej również nic nie mówi o państwie. Wskazywanie na analogiczną redakcję tekstu projektu ustawy z 1927 r. i projektu śląskiej ustawy Ch. D. i N. P. R. jest wprowadzaniem w błąd opinji publicznej. Projekt ustawy z 1927 r. nie wymienia we wstępie żadnego czynnika, któremu powierza się wychowanie szkolne, natomiast wykonanie ustawy powierza się w nim Ministrowi W. R. i. O. P., czyli troska o wychowanie i nauczanie należy do Ministra W. R. i O. P.

Projekt ustawy Ch. D. i N. P. R. wprowadza w art. 1 dwa czynniki decydujące o charakterze szkolnictwa na Śląsku, mianowicie czynnik wyznaniowy i rodzicielski, z pominięciem roli państwa. Wykonanie postanowień ustawy powierza się Śląskiej Radzie Wojewódzkiej i Wojewodzie Śląskiemu, innemi słowy nakłada się obowiązek na Wojewodę Śląskiego i Śląską Radę Wojewódzką, by uprawnienia, przyznane czynnikom powołanym w art. 1, były respektowane. Tłumaczenie inne jest nieszczere, mające na celu ukryć właściwe stanowisko Ch. D. i N. P. R. do rządu, wypływające z partyjnego poglądu na rolę państwa.

Dlaczego „wyrobienie moralne“.

Jeszcze o jednej bolączce sanacyjnej pisze „Polonia” z dnia 20 IV. 1932 r. Na str. 3 czytamy: „Druga bolączka — to wyraźne sprecyzowanie roli wychowania religijnego w szkole. O niej sanacja mówi ostrożnie z przymusu, gdyż trudno odsłonić właściwe oblicze wobec ludności śląskiej. Dlatego powołuje się i na art. 120 konstytucji z dn. 17 marca 1931 r. i na konkordat, wobec których akcentowanie wychowania religijnego byłoby zbyteczne. Ale dlaczegóż to sanacja warszawska uważała za stosowne wprowadzić do ustawy ogólno-polskiej owo „wyrobienie moralne“; czyżby konstytucja i konkordat tej sprawy nie załatwiały dostatecznie? Wobec tego „wyrobienia“ nie zaszkodziło powtórzenie postanowień Konstytucji”.

Takie błędne przedstawianie sprawy wymaga należytego na źródłach opartego wyjaśnienia.

Art. 114 konstytucji mówi: W y z n a n i e r z y m s k o - k a t o l i c k i e, będące religją przeważającej większości Narodu, z a j m u j e w Państwie n a c z e l n e s t a n o w i s k o wśród równouprawnionych

wyznań. Stosunek Państwa do Kościoła będzie określony na podstawie układu ze Stolicą Apostolską, który podlega ratyfikacji przez Sejm.

Art. 120 konstytucji opiewa: W każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, jest nauka religji dla wszystkich uczniów obowiązkową. Kierownictwo i nadzór nauki religji w szkołach należy do właściwego związku religijnego z zastrzeżeniem naczelnego prawa nadzoru dla państwowych władz szkolnych.

Art. XIII. konkordatu postanawia: „We wszystkich szkołach powszechnych, z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religji jest obowiązkową. Nauka ta będzie udzielana młodzieży katolickiej przez nauczycieli, mianowanych przez władze szkolne, które wybierać ich będą wyłącznie z pośród osób, upoważnionych przez Ordynarjuszów do nauczania religji. Właściwe władze kościelne nadzorować będą nauczanie religji pod względem jego treści i moralności nauczycieli.

W razie gdyby Ordynarjusz odebrał nauczycielow dane mu upoważnienie, to ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religji".

Art. 94 konstytucji orzeka: „Obywatele mają obowiązek wychowania swoich dzieci na prawych obywateli Ojczyzny i zapewnienia im conajmniej początkowego wykształcenia.

Obowiązek ten określi bliżej osobna ustawa.

Z artykułu 114 konstytucji wynika, że wyznanie rzymsko-katolickie zajmuje w Polsce naczelne stanowisko wśród wyznań i że konkordat ze Stolicą Apostolską jest wypełnieniem postanowienia konstytucji. Art. 120 konstytucji i art. 13 konkordatu zgodnie postanawiają, iż nauka religji jest dla wszystkich uczniów obowiązkową w szkołach powszechnycch i średnich. Art. 94 konstytucji orzeka, iz osobna ustawa określi bliżej obowiązek kształcenia i wychowania dzieci na prawych obywateli. Zarówno w konstytucji jak i konkordacie jest mowa o nauczaniu religji i jego nadzorze przez władze kościelne, natomiast niema zupełnie mowy o wyrobieniu moralnem, które należało dlatego wprowadzić do ustawy o ustroju szkolnictwa.

Nauczanie religji różnych wyznań, zwłaszcza przy panującym szowinizmie narodowościowo-wyznaniowym, nie posiada koniecznej w dzisiejszych czasach siły oddziaływania w duchu moralności społecznej. Stąd takie wypadki, jak w Golasowicach, mordy i podpalania w Małopolsce wschodniej, pozbawianie Polaków nabożeństw polskich w Niemczech.

Polska Komisja Edukacji Narodowej już przed półtora wiekiem wprowadziła do szkół wychowanie moralne i obywatelskie, chcąc w ten sposób podnieść z upadku naród, którego wyrobienie obywatelskie i moralne za czasów saskich poważnie osłabło.

W czasach powojennych, w czasach zaostrzonej walki obozów politycznych i walki z panującym ustrojem społeczno-gospodarczym, w czasach ogólnego bezrobocia, troska Państwa o wychowanie moralne i obywatelskie jest w zupełności uzasadniona i konieczna.

Prawda o nauczaniu religji w szkołach powszechnych i średnich.

Wykonanie postanowień konstytucji i konkordatu odnośnie do nauczania religji normuje rozporządzenie Ministra M. R. i O. P. z dnia 9 grudnia 1926 r. o nauce szkolnej religji katolickiej. § 3 tego rozporządzenia brzmi: „Ilość godzin i plan nauki religji katolickiej ustala Minister W. R. i O. P. w porozumieniu z kompetentnemi władzami kościelnemi. Nauka religji udzielana będzie na podstawie podręczników, posiadających oprócz aprobaty Ministra W. R. i O. P. aprobatę kościelną i poleconych dla szkół przez właściwego Biskupa Diecezjalnego".

§ 7: Praktyki religijne młodzieży szkolnej katolickiej należą do całości nauczania i wychowania religijnego. Młodzież szkolna jest obowiązana brać w nich udział.

Obowiązujące praktyki religijne są:

a) w niedzielę i święta, oraz na początku i na końcu roku szkolnego wspólne nabożeństwo z egzortą;

b) co roku wspólne trzydniowe rekolekcje;

c) trzy razy do roku (po rekolekcjach, na początku i przy końcu roku szkolnego) wspólna spowiedź i Komunja św. dla młodzieży;

d) wspólna modlitwa przed lekcjami i po lekcjach, przepisana przez właściwą władzę kościelną.

Czuwanie nad wykonaniem przez młodzież wspólnych praktyk religijnych jest obowiązkiem księży prefektów, dyrekcyj i kierowników szkół i członków grona nauczycielskiego.

§ 10: „Na naukę śpiewu kościelnego należy poświęcić część czasu, przeznaczonego przez obowiązkowe nauczanie śpiewu".

Program nauki religji rzymsko-katolickiej dla szkół powszechnych zatwierdził Zjazd Biskupów Polskich na VI sesji dnia 29 sierpnia 1919 r., przyczem Zjazd akceptował dwie

godziny tygodniowo na naukę religji w szkołach powszechnych i średnich we wszystkich klasach.

Jak widać z powyższego, głoszenie, iż szkoły w Polsce (z wyjątkiem szkół w woj. śląskiem) są bezwyznaniowe, że nauki religji w szkołach katolickich uczą nauczyciele — ewangelicy, że rządy sanacyjne chcą pozbawić młodzież wychowania religijnego, są zwyczajnemi bredniami.

Wniosek.

Wszystkie powyższe wywody prowadzą nas do jednego wniosku: Sejm Śląski ze względów państwowych, narodowych, gospodarczych, społeczno-demokratycznych, finasowych i praktycznych winien przejąć ustawę państwową o ustroju szkolnictwa z zatrzymaniem nadal, zgodnie z art. 6-tej ustawy, 8-letniego obowiązku szkolnego w wojew. śląskiem.

Józef Syska.

Zestawienie artykułów projektu śląskiej ustawy Ch. D. i N. P. R. z artykułami ustawy państwowej*).

Art. 1.

1) Ustawa niniejsza ma na celu ustanowienie takich zasad ustroju szkolnictwa, któreby ułatwiły organizację wychowania i wykształcenia ogółu na świadomych swych obowiązków i czynnych obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, obywatelom tym zaś zapewniły wychowanie, odpowiadające zasadom religji przez nich wyznawanej, zgodne z dążeniami wychowawczemi rodziców i mające na celu dobro Rzeczypospolitej Polskiej bez jakiegokolwiek zabarwienia dążnościami polityki bieżącej, równocześnie zaś dawały młodzieży jaknajwyższe wyrobienie pod względem umysłowym i fizycznym oraz jaknajlepsze przygotowanie do życia, zdolnym zaś i dzielnym jednostkom ze wszelkich środowisk umożliwiły osiągnięcie najwyższych szczebli naukowego i zawodowego wykształcenia.

2) Wszystkie państwowe i publiczne szkoły powszechne, średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli w Województwie Śląskiem są w zasadzie szkołami wyznaniowemi. W każdej szkole jakiegokolwiek stopnia i typu, której program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18 udzielać się będzie nauki religji w liczbie godzin odpowiadającej ważności tego przedmiotu, nauka innych przedmiotów nie może zawierać twierdzeń ani dążności sprzecznych z poglądem na świat danego wyznania.

*) Podaje się te artykuły z projektu Ch. D. i N. P. R., które zmieniają ustawę państwową. Artykuły ustawy państwowej są oznaczone gwiazdką.

3) Współpracę ze szkołą rodziców i ich wpływ na wychowanie dzieci określa ustawa o organizacji Rad Szkolnych, miejscowych, powiatowych i Wojewódzkiej, oraz Rad Rodzicielskich.

Porównanie z wstępem państwowej ustawy.

*Ustawa niniejsza wprowadza takie zasady ustroju szkolnictwa, które mają Państwu ułatwić organizację wychowania i kształcenia ogółu na świadomych swych obowiązków i twórczych obywateli Rzeczypospolitej. obywatelom tym — zapewnić jaknajwyższe wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne oraz jaknajlepsze przygotowanie do życia, zdolniejszym zaś i dzielniejszym jednostkom ze wszelkich środowisk — umożliwić osiągnięcie najwyższych szczebli naukowego i zawodowego wykształcenia.

Art. 3, p. 2.

2) Organizację wszelkich typów szkół, z wyjątkiem szkół akademickich, czas trwania nauki, o ile nie jest określony postanowieniami niniejszej ustawy, programy oraz warunki przejścia z jednych szkół do drugich określa Śląska Rada Wojewódzka na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej.

Porównanie z art. 2 p. 2 ustawy państwowej.

*2) Organizację wszelkich typów szkolnictwa, z wyjątkiem przewidzianym w art. 50 ust. 2 czas trwania nauki, programy oraz warunki przejścia z jednych szkół do drugich określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Programy przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych ustala Minister Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji ministrów zainteresowanych w zakresie ich ustawowo określonej właściwości.

Art. 7, p. 1 i 2.

1) Obowiązek szkolny trwa dla każdego dziecka lat 8.

2) Śląska Rada Wojewódzka może w poszczególnych miejscowościach lub grupach miejscowości skrócić czas trwania obowiązku szkolnego do lat 7, o ile będzie to konieczne ze względu na warunki organizacji szkolnictwa powszechnego na tych obszarach.

Porównanie z art. 6 p. 1 i 2 ustawy państwowej.

*1) Obowiązek szkolny trwa dla każdego dziecka lat siedem.

*2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może na pewnych obszarach lub w poszczególnych miejscowościach przedłużyć czas trwania obowiązku szkolnego do lat ośmiu; może również skrócić go do lat sześciu, o ile to będzie konieczne ze względu na warunki organizacji szkolnictwa powszechnego na tych terenach.

Art. 8, p. 1 i 4.

1) Obowiązek szkolny zaczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy sześć lat życia.

4) W miarę wolnych miejsc mogą być przyjmowane do publicznych szkół powszechnych dzieci, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu, a mają z początkiem roku szkolnego conajmniej pięć i pół lat życia, jeżeli wykaże odpowiedni rozwój fizyczny i umysłowy.

Porównanie z art. 7 p. 1, 2, 4 ustawy państwowej.

*1) Obowiązek szkolny zaczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy siedem lat życia.

*2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może na pewnych obszarach lub w poszczególnych miejscowościach opóźnić lub przyśpieszyć rozpoczęcie obowiązku szkolnego o jeden rok. Przyspieszenie obowiązku szkolnego nie może dotyczyć dzieci, które przed rozpoczęciem roku szkolnego nie ukończą sześciu lat życia.

*4) Mogą być przyjmowane do publicznych szkół powszechnych w miarę wolnych miejsc dzieci, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu, a skończyły sześć lat życia, jeżeli wykażą odpowiedni rozwój fizyczny i umysłowy.

Art. 14. p. 1 i 2.

1) Liczba dzieci uczęszczających do szkoły powszechnej stopnia drugiego powinna wynosić najmniej 211, najwyżej zać 300 dzieci w obowiązkowym wieku szkolnym, szkoły powszechne stopnia trzeciego powstają, jeżeli liczba dzieci w obowiązkowym wieku szkolnym, uczęszczających do danej szkoły, przekracza 300.

2) Maksymalną ilość dzieci przypadającą na 1 komplet nauczania (klasę, oddział) w szkole powszechnej, określa się na 60; ilość dzieci, przypadająca na jedną siłę nauczycielską, nie powinna przekraczać liczby 70.

3) W razie zgody zainteresowanych zarządów sąsiednich gmin dopuszczalne jest tworzenie szkół, realizujących program pierwszego szczebla, względnie pierwszego i drugiego szczebla nauki w poszczególnych miejscowościach, podczas gdy szkoła, realizująca program wszystkich szczebli czyli trzeciego stopnia; powstaje tylko w jednej miejscowości centralnie położonej, a wyznaczonej zgodnie przez zainteresowane zarządy gmin lub w razie braku ich zgody przez Śląską Radę Wojewódzką.

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 15, p. 1, 2 i 3.

1) Dostosowanie programów, wydanych dla szkół powszechnych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, do miejscowych warunków w Województwie Śląskiem przeprowadza Ślą

ska Rada Wojewódzka na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej (art. 3. ust. 2).

2) Zasady ułożenia planu sieci szkolnej i sposoby jego realizacji określa Śląska Rada Szkolna Wojewódzka.

3) W szczególnych warunkach stopień organizacyjny szkoły może być wyższy niżby wypadało z liczby dzieci przynależnych do szkoły (art 14).

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 16.

Warunki powstawania związków szkolnych, oraz świadczenia gmin na rzecz szkół określa ustawa o utrzymaniu szkół.

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 23.

Szkoła średnia ogólnokształcaca ma za zadanie dać młodzieży podstawy pełnego rozwoju kulturalnego, uwzględniając w należytej mierze wychowanie religijno-moralne, wyrobienie umysłowe i fizyczne, oraz wykształcenie ogólne, przygotować ją do samodzielnego życia osobistego i do wzięcia czynnego udziału w życiu zorganizowanego jako państwo społeczeństwa, oraz przysposobić do studjów w szkołach wyższych.

Porównanie z art. 19 ustawy państwowej.

*Szkoła średnia ogólnokształcąca ma za zadanie dać młodzieży podstawy pełnego rozwoju kulturalnego, przygotować ją do czynego udziału w życiu zorganizowanego w ramach państwowych społeczeństwa oraz przygotować ją do studjów w szkołach wyższych.

Art. 24, p. 1, 2 i 5.

1) Szkoła średnia ogólnokształcąca jest ośmio- lub sześcioletnia.

2) Szkoła średnia ogólnokształcąca ośmioletnia nosi nazwę ośmioklasowego gimnazjum klasycznego.

5) W gimnazjach ośmioklasowych klasycznych mogą być stworzone oddziały równoległe klasy trzeciej i czwartej umożliwiające młodzieży, przychodzącej po ukończeniu drugiego stopnia publicznej szkoły powszechnej do tych gimnazjów, przejście do klas wyższych.

Porównanie z art. 20 p. 1 i 2 ustawy państwowej.

*1) Szkoła średnia ogólnokształcąca jest sześcioletnia i składa się z czteroletniego gimnazjum i dwuletniego liceum.

*2) Obok szkół, obejmujących gimnazjum i liceum, mogą być tworzone szkoły, obejmujące tylko gimnazjum lub tylko liceum.

Art. 25, p. 1 i 2.

1) Program ośmioklasowego gimnazjum klasycznego odpowiada w zasadzie w zakresie dwu klas najniższych programowi drugiego szczebla publicznej szkoły powszechnej, w zakresie klasy trzeciej do szóstej programowi gimnazjum czteroletniego, w zakresie zaś dwu klas naj-

wyższych programowi liceum wydziału klasycznego, uwzględniając wszakże na każdym stopniu odpowiednio przedmioty humanistyczne, w szczególności zaś zaczynając naukę języka łacińskiego od klasy pierwszej a języka greckiego od klasy czwartej. Liczba godzin nauki języka łacińskiego w całem ośmioklasowem gimnazjum wynosi 40 tygodniowo, języka greckiego 26 tygodniowo najmniej.

2) W programie oddziałów równoległych, wymienionych w ust. 5 art. 24., zaczyna się nauka języka łacińskiego w odpowiednim wymiarze godzin w kl. III (pierwszy rok nauki gimnazjalnej w tych oddziałach) nauka zaś języka greckiego w klasie IV (drugi rok nauki).

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 26, p. 1.

1) Gimnazjum czteroletnie, pod względem programowym w zasadzie jednolitej, obejmuje naukę języka łacińskiego; możliwe jednak jest tworzenie gimnazjów czteroletnich bez nauki języka łacińskiego, której równoważnikiem będzie nauka drugiego języka nowożytnego obcego.

Porównanie z art. 21 p. 1 i 2 ustawy państwowej.

*1) Gimnazjum jest pod względem programowym w zasadzie jednolite i obejmuje naukę języka łacińskiego. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może jednak tworzyć gimnazja bez nauki języka łacińskiego.

*2) Program gimnazjum opiera się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej i uwzględnienia obok wykształcenia ogólnego praktyczne potrzeby życia.

Art. 29.

Dostosowanie programów wydanych dla szkół średnich ogólnokształcących przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do istniejących w Województwie Śląskiem gimnazjów i liceów ogólnokształcących przeprowadza Śląska Rada Wojewódzka na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej (art. 3 ust. 2)

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 30, p. 1, 2 i 3.

1) Połowa istniejących w Województwie Śląskiem państwowych szkół średnich ogólnokształcących powinna być ośmioklasowemi gimnazjami klasycznemi tak, żeby w zasadzie w każdym powiecie istniało jedno takie gimnazjum, w tych zaś powiatach, w których nie będzie ośmioklasowego gimnazjum, należy utworzyć państwowe liceum o 2 przynajmniej wydziałach.

2) Tworzenie nowych szkół średnich ogólnokształcących jakiegokolwiek typu jako państwowych względnie publicznych przez związki komunalne wymaga zgody Sejmu Śląskiego, który może ją uzależnić od spełnienia pewnych warunków.

3) Zwijanie publicznych (utrzymywanych przez związki samorządu terytorjalnego) szkół średnich ogólnokształcących może dokonywać się tylko za zgodą Śląskiej Rady Wojewódzkiej stopniowo, a mianowicie tak, żeby młodzież, która do danej szkoły uczęszcza mogła naukę ukończyć w takim okresie czasu, jaki w chwili przyjęcia ucznia był przewidziany dla tej szkoły jako normalny okres trwania nauki.

Art. 31, p. 1 i 2.

1) Uprawnienia, wynikające z ukończenia gimnazjum czteroletniego lub liceum przysługują także absolwentom sześciu klas względnie całego gimnazjum ośmioklasowego.

2) Uprawnienia, dotyczące państwowych szkół średnich ogólnokształcących przysługują z samego prawa publicznym (komunalnym) szkołom średnim ogólnokształcącym, o ile czynią zadość wymaganiom pod względem programu i wyposażenia w środki i pomoce naukowe dla danego typu szkół.

Do powyższych artykułów brak odpowiednika w ustawie państwowej

Art. 32.

Szkolnictwo zawodowe ma za zadanie przygotowanie wykwalifikowanych zawodowo pracowników dla życia gospodarczego przez teoretyczne praktyczne kształcenie zawodowe z uwzględnieniem potrzebnego zakresu wykształcenia ogólnego, oraz wychowania religijnego i społeczno-obywatelskiego.

Porównanie z art. 24 ustawy państwowej.

*Szkolnictwo zawodowe ma za zadanie przygotować wykwalifikowanych zawodowo pracowników dla życia gospodarcz. przez teoretyczne i praktyczne kształcenie zawodowe z uwzględnieniem potrzebnego zakresu wykształcenia ogólnego oraz przez wychowanie społeczno-obywatelskie.

Art. 47, p. 1.

1) Kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych odbywa się w dwuletnich pedagogjach.

Parównanie z art. 40 p. 1 ustawy państwowej.

*1) Kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych odbywa się:

*a) w 3-letnich liceach pedagogicznych,

*b) w 2-letnich pedagogjach.

Art. 58.

Dla założenia szkoły wyższej czy to akademickiej, czy nieakademickiej, w Województwie Śląskiem potrzebna jest osobna ustawa śląska, która

określi organizację zakładanej szkoły pod każdym względem.

Brak odpowiednika w ustawie państw.

Art. 59, p. 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 8

2) Istniejące w obecnej chwili jako 1, 2 i 3 klasowe publiczne szkoły powszechne przekształca się w zasadzie na szkoły stopnia I.-go, szkoły 4 i 5 klasowe na szkoły stopnia II.-go, szkoły 6, 7 i 8 klasowe na szkoły stopnia trzeciego. Istniejące w obecnej chwili szkoły wydziałowe można przekształcić na gimnazja czteroletnie lub zawodowe lub zlikwidować z zachowaniem warunków art. 60 ust. 1.

3) Istniejące w obecnej chwili gimnazja państwowe przekształca się w połowie na gimnazja ośmioletnie, w drugiej zaś połowie na gimnazja 4-letnie i licea w myśl zasad, określonych w art. 60 ust. 1.

4) Śląska Rada Wojewódzka określa sposób przekształcenia gimnazjów państwowych według podanych w niniejszej ustawie zasad (art. 23—30 i ust. 3, art. 59). Reorganizacja państwowych szkół średnich ogólnokształcących winna być ukończona w ciągu lat sześciu od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

5) W istniejących w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, seminarjach nauczycielskich wstrzymuje się przyjmowania kandydatów na pierwszy kurs. Istniejące w obecnej chwili państwowe seminarja nauczycielskie będą przekształcone bądź na pedagogja bądź na państwowe szkoły średnie ogólnokształcące. Liczbę pedagogjów w Województwie Śląskiem ustala się na trzy. Likwidacja seminarjów nauczycielskich i reorganizacja ich na pedagogja względnie szkoły średnie ogólnokształcące powinna być dokonana w ciągu lat 4 od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

6) Seminarjum ochroniarskie w Mysłowicach przekształca się na seminarjum dla wychowawczyń przedszkoli.

7) Istniejące w chwili obecnej komunalne szkoły średnie ogólnokształcące, wydziałowe i zawodowe mogą być na podstawie uchwały powołanych korporacyj komunalnych, zatwierdzonej przez Śląską Radę Wojewódzką, albo zlikwidowane zupełnie albo przekształcone na szkoły średnie ogólnokształcące lub zawodowe, przewidziane w niniejszej ustawie. Przed zatwierdzeniem uchwały powołanych korporacyj komunalnych Śląska Rada Wojewódzka wysłucha opinji Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej. Likwidacja i reorganizacja szkół komunalnych powinna odbyć się z zachowaniem warunków, określonych w art. 60 ust. 1 niniejszej ustawy.

8) Reorganizację szkół zawodowych, utrzymywanych przez Skarb Śląski przeprowadza Śląska Rada Wojewódzka na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej.

Porównanie z art. 54 p. 2 i 3 ustawy państwowej.

*2) Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

określa w drodze rozporządzenia sposób przekształcenia, względnie likwidacji szkół, nieodpowiadających ustrojowi, wprowadzonemu niniejszą ustawą; likwidacja, względnie przekształcenie takich szkół winna być zakończona najdalej w przeciągu 6 lat

od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przy uwzględnieniu przepisu art. 54.

*3) W istniejących, w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, seminarjach nauczycielskich wstrzymuje się przyjmowanie kandydatów na pierwszy kurs.

Art. 61.

Śląska Rada Wojewódzka wydaje na podstawie uchwał Śląskiej Rady Szkolnej Wojewódzkiej przepisy wykonawcze uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne dla wprowadzenie w życie nowego ustroju szkolnictwa w granicach zakreślonych niniejszą ustawą. W razie potrzeby zmiany obowiązujących ustaw przedłoży Śląska Rada Wojewódzka projekty odpowiednich ustaw Sejmowi Śląskiemu.

Porównanie z art. 56 ustawy państwowej.

*Niezależnie od uprawnień nadanych Ministrowi w poszczególnych artykułach niniejszej ustawy, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ma prawo wydawać w drodze rozporządzeń przepisy wykonawcze, uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne dla wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa i przystosowania do niego dotychczasowych przepisów ustawowych.

Art. 62, p. 1 i 2.

1) Postanowienia ustawy niniejszej nie dotyczą szkół artystycznych, ustrój ich określi osobna ustawa, której projekt przedłoży Sejmowi Śląskiemu Śląska Rada Wojewódzka w ciągu roku.

2) Ustawa niniejsza nie dotyczy szkół organizowanych dla celów wojskowych, bezpieczeństwa publicznego i straży granicznej.

Porównanie z art. 58 p. 1 ustawy państwowej.

*1) Postanowienia ustawy niniejszej nie dotyczą szkół artystycznych, ustrój ich określa rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

PAMIĘTAJMY
O „FUNDUSZU DZIESIĘCIOLECIA“!

KOMUNIKATY

Przegląd pracy nauczycielskiej z okazji Jubileuszu Dziesięciolecia.

Z okazji „Jubileuszu Dziesięciolecia" naszej pracy nauczycielskiej i organizacyjnej na terenie województwa śląskiego pragniemy zorganizować „przegląd pracy nauczycielstwa związkowego". Przegląd ten dotyczy rozwoju Związku na tutejszym terenie, zobrazuje nasz dorobek w szkole i poza szkołą, ukaże różnorakie zainteresowanie naszych członków w dziedzinie ich własnej twórczości.

Przegląd będzie ujęty w wykresach, mapkach oraz w eksponatach nadesłanych nam przez członków. Zorganizowaniem „przeglądu pracy nauczycielstwa związkowego" zajęła się specjalna komisja, jednak aby przegląd naszej pracy mógł być jej pełnem odbiciem, potrzebna jest współpraca wszystkich członków, Ognisk i Oddziałów Powiatowych.

Opracowanie wykresów, mapek musi opierać się na danych statystycznych. Część materjału statystycznego z zakresu szkolnictwa Komisja uzyskała w Wydziale Oświecenia Publicznego. Rzecz zrozumiała, że materjału liczbowego z życia organizacji oraz z terenu naszej pracy społeczno-oświatowej dostarczyć mogą tylko członkowie i Zarządy Ognisk oraz Oddziałów Powiatowych. Ogniska i Oddziały Powiatowe mają bardzo ułatwioną rolę, gdy chodzi o wypełnienie i opracowanie „Sprawozdań z działalności Ogniska lub Oddziału". Należy tylko wypełnić kwestjonarjusze nadesłane przez Zarząd Główny, względnie Okręgowy. Nieco więcej zachodu kosztować będzie opracowanie Sprawozdania z pracy społecznej, bowiem na to sprawozdanie składać się muszą prace poszczególnych członków.

Jakie prace winni wykonać członkowie? Celem ułatwienia zebrania możliwie ścisłych danych z pracy pozaszkolnej, przesłaliśmy za pośrednictwem Ognisk indywidualne kwestjonarjusze do wypełnienia przez członków. Niechaj każdy kolega i koleżanka, którzy w roku 1931 pracowali społecznie, poza szkołą, chociażby ta praca występowała w skromnych zarysach, wypełni kwestjonarjusz, bo tylko wtenczas wykresy i statystyka będą istotnem odzwierciedleniem naszego wkładu w dorobek pracy społeczno-oświatowej.

Pozatem pragnęlibyśmy opracować zestawienie budżetowe rodzin nauczycielskich. Jako podstawę do obliczeń należy wziąć miesiąc kwiecień b. r. W zestawieniu należy po stronie dochodów uwzględnić pensję bez potrąceń, następnie inne dochody o ile są, zaś po stronie wydatków wyszczególnić szczegółowo na co i ile wydano. O zrobienie zestawień budżetowych uprasza się koleżanki i kolegów począwszy od sił kontraktowych, aż do najwyższych stopni służbowych, zarówno samotnych jak i z rodzinami. Zestawienie budżetów należy podać bez podpisów i podawania nazwisk. (W razie podania dyskrecja zapewniona!). Materjał powyższy posłuży nam nietylko do celów statystycznych w związku z „Przeglądem", lecz także do opra-

cowania artykułów do Ogniskowca, memorjałów do władz i Sejmu Śląskiego. Zestawienie budżetowe należy opracować według następujących punktów:

1. Okręg wiejski, czy przemysłowy. 2. Samotny (a), czy żonaty (zamężna). 3. Ilość osób na utrzymaniu. 4. Ilość lat służby. 5. Stopień służbowy. 6. Wysokość pensji bez potrąceń. 7. Inne dochody. 8. Wyszczególnić szczegółowo rozchody (na co wydano i ile). 9. Uwagi.

Odpowiedź na powyższą ankietę należy przesyłać do Zarządu Okręgu (dla Komisji Przeglądu) najpóźniej do 10 maja 1932 r.

Pragniemy w Przeglądzie Pracy nauczycielskiej uwzględnić także pracę osobistą członków. Wielu z nas poza pracą zowodową, pozaszkolną oddaje się pracy pisarskiej, artystycznej i t. p. Wielu z nas może poszczycić się nawet znacznym dorobkiem i nieprzeciętnej wartości. Wskazanem jest, aby właśnie z okazji 10-lecia naszej pracy na Śląsku pokazać i tego rodzaju pracę. W szczególności chodzi o prace pisane (chociaż nie są dotąd wydrukowane) oraz prace drukowane z każdej dziedziny; malowidła, rysunki, prace modelowe, roboty ręczne kobiece, pomoce naukowe — ale wykonane przez członków naszej organizacji. Słowem ciekawe eksponaty, jako własny produkt członków, winny się znaleźć w Przeglądzie pracy nauczycielskiej. Odpowiedzialność za zwrot eksponatów przyjmuje na siebie Komisja Przeglądu Zarządu Okręgowego. Koleżanki i Kolegów, którzy mają zamiar przesłać na Przegląd własne prace, uprasza się o powiadomienie Komisji Przeglądu, jakie eksponaty prześlą, aby Komisja mogła powiadomić zainteresowanych, w jakim czasie i dokąd należy eksponaty przesłać, oraz podać szczegółowsze informacje. Powiadomić należy do dnia 10 maja b. r.

Jakie prace w związku z Przeglądem winny wykonać Ogniska i Oddziały Powiatowe?

Przedewszystkiem należy wypełnić sprawozdanie z działalności Ognisk i Oddziałów Powiatowych oraz sprawozdanie z działalności pracy społeczno-oświatowej Ognisk według druków, przesłanych przez Zarząd Główny lub dodatkowo przez Zarząd Okręgu. Materjał sprawozdawczy jest niezbędny do opracowania wykresów i statystyki.

Niektóre Oddziały powiatowe posiadają organizacyjne mapki powiatów, dające dokładny obraz o zasiągu związku na danym terenie. Prosimy o przesłanie odnośnych map. Na posiedzeniu Komisji Przeglądu podniesiono sprawy opracowania wykresów przez poszczególne Ogniska. Wykresy te winny zobrazować ile na terenie danego Ogniska, danej miejscowości znajduje się członków naszej Organizacji, ile należy do Stowarzyszenia, a ilu jest dzikich.

Sposób wykonania wykresów pozostawiamy Ogniskom. Wskazanem byłoby, aby wszystkie Ogniska opracowały takie wykresy. Dotąd zobowiązało się ze swego terenu wykonać wykres Ognisko Wielki Chełm.

Czas nagli. Uroczystość Jubileuszowa i Zjazd Delegatów odbędzie się w dniach 21 i 22 maja. Na podstawie materjałów przesłanych przez członków i Ogniska Komisja Przeglądu ma opracować wykresy,

zestawić statystykę. Apelujemy przeto do wszystkich, aby każdy z nas, w zakresie swych możliwości przyczynił się do spiesznego i kompletnego wykonania obowiązków, jakie spadają na nas w związku z organizowaniem Przeglądu Pracy Nauczycielskiej.

Komisja Przeglądu.

Kurs kwalifikacyjny.

Chcąc przyjść z pomocą Kolegom zdającym drugi egzamin nauczycielski urządza „Ognisko“ w Katowicach z początkiem przyszłego roku szkolnego (1932-33) kilkumiesięczny kurs przygotowawczy do egzaminu kwalifikacyjnego. Opłata za kurs uzależniona jest od ilości uczestników kursu.

Zgłoszenia ustne i pisemne przyjmuje się w lokalu „Ogniska“ w Katowicach, Andrzeja 6, codziennie między godz. 17—18-tą.

Książki i czasopisma.

Projekty budynków szkół powszechnych. W ostatnich dniach grudnia ubiegłego roku Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oddało do powszechnego użytku wydawnictwo p. t **„Projekty budynków szkół powszechnych. Zeszyt 3“**. W wydawnictwie tem uwzględniono obecne warunki gospodarcze gmin i potrzeby szkół. Jako drogę do tego obrano etapowość budowy, pozwalającą gminom odpowiednio do potrzeb i posiadanych funduszów, nawet przy rozpoczęciu budowy szkół najniższego stopnia organizacji, dojść zczasem do budynku dla szkoły o wyższym stopniu organizacyjnym, przez stopniowe dobudowywanie w kilku etapach brakujących pomieszczeń. Ze względu na ewentualną niejednokrotnie kilkuletnią, lub nawet większą, rozpiętość czasu między rozpoczęciem, a ukończeniem budowy, zwrócono uwagę na to, aby budynki szkolne w każdem stadjum realizacji, nietylko nie robiły wrażenia przykrego, towarzyszącego zwykle częściowo realizowanym budowlom lecz także, aby nie wymagały niepotrzebnych przeróbek, zmian, oraz nie powodowały przerw w nauce przy realizowaniu dalszych etapów budowy, nadto, licząca się z ogólnem położeniem ekonomicznem, starano się wpłynąć na obniżenie kosztów budowy przez znormalizowanie poszczególnych pomieszczeń i elementów budowy.

W kilkudziesięciu przedstawionych projektach, nietylko okna, drzwi, schody, stropy, wiązania dachowe i t. p. ale i klasy, sale robót ręcznych, sale gimnastyczne i t. p. są znormalizowane.

Wychodząc z założenia, że bez względu na kształt parceli i usytuowanie jej do stron świata, zasadniczy element t. j. klasa winna się znaleść jeżeli nie w jednakowych, to przynajmniej podobnych warunkach, opracowano usytuowania budynków i rozplanowania terenu dla wszelkich zasadniczo dających się przewidzieć możliwości.

Zeszyt III Projektów budynków szkół powszechnych należy traktować jako katalog projektów szczegółowo opracowanych i posiadanych przez Ministerstwo, które zainteresowanym mogą być dostarczone na każde żądanie. Tablice porównawcze powierzchni, objętości i t. p. w poszczególnych etapach pozwalają na dokładne zorjentowanie się w szczegółach projektów.

„Projekty budynków szkół powszechnych“ Zeszyt III. są do nabycia w „Książnicy-Atlas“ (Warszawa, ul. Nowy Świat 59) w cenie 10 zł. za 1 egzemplarz.

Redaguje Komitet. Wydawca w im. Zarządu Okręgowego Zw. Naucz. Polsk. w Katowicach i redaktor odpow. Gierat Karol, Katowice, Kamienna 9, part

Tłoczono w Drukarni „Sztuka“ w Mysłowicach, ulica Powstańców 7, Telefon 71